

لهستانیان و ایران

علیرضا دولتشاهی

انتشارات بال

۱۳۸۶

انتشارات بال ، تهران صندوق پستی ۱۱۷-۱۳۱۴۵ تلفن: ۶۶۴۱۴۳۴۸

لهستانیان و ایران

علیرضا دولتشاهی

چاپ اول ۱۳۸۶

شمارگان ۳۳۰۰

طرح روی جلد: پروانه حق مرادی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۷۴-۰۳-۲

ISBN: 978-954-2574-03-2

حق چاپ محفوظ و مخصوص انتشارات بال است.

سرشناسه: دولتشاهی علیرضا ۱۳۴۴-

عنوان و نام پدیدآور: لهستانیان و ایران / علیرضا دولتشاهی.

مشخصات نشر: تهران بال، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: ۲۴۴ ص. جدول. عکس و تصویر.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۷۴-۰۳-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: ص.ع. به انگلیسی: *Alireza Doulatszahi. Policy i Iran.*

موضوع: لهستانیان -- ایران . پناهندگان -- ایران. جنگ جهانی دوم،

۱۹۳۹-۱۹۴۵ م. پناهندگان. روابط خارجی، لهستان - ایران

رده بندی کنگره: DSR ۱۵۰۳/۳ ۱۹۵۹

رده بندی دیویی: ۳۳۷/۵۵۰۴۳۸

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۹۷۷۳۱

به

دوست گرامی

جناب آقای ویتولد اشمیدوفسکی

سفیر محترم جمهوری لهستان،

با کمال فروتنی

متن حاضر

باز نویسی و گسترش دو سخنرانی از نگارنده
در دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی
وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران است:

الف) مهاجرین جنگی اروپایی در ایران،

۳ مهر ۱۳۷۸

(سمینار ایران و جنگ دوم جهانی)

ب) لهستانیان ایران: دو فرهنگ، یک گفتگو،

۸ مهر ۱۳۸۲

(سمینار گفتگوی تمدن ها : ایران و لهستان)

فهرست

- درآمد / ۹
یادداشت / ۱۳
بخش اول / ۱۵
بخش دوم / ۲۱
بخش سوم / ۱۱۷
بخش چهارم / ۱۶۵
بخش پنجم / ۲۰۳
بخش ششم / ۲۰۷
بخش هفتم / ۲۱۷
بخش هشتم / ۲۲۳
بخش نهم تصاویر / ۲۲۵
مقدمه لهستانی / ۲۴۲

درآمد

مطالعات اسلاویک در ایران چندان پیشینه ای ندارد و غنایی نیز. از این نبود، اسلاوهای غربی اما کمترین سهم را نیز برده اند. با وجود روابطی مستمر هنوز هم در پس پشت پرده ناشناختگی مانده اند.

لهستان و ایران گذشته از روابط فرهنگی دیرپا در تاریخ خود نقاط مشابه دارند. تجربه های مشابه ای نیز: از یورش ایلغار مغول گرفته تا عهد شکنی بناپارت. هر دو در سایه همسایه ای غدار - روسیه - روزگار کرده اند و لهستان اما از این همسایه زخم های جدی تری برداشته است: تجزیه.

هر چند روابط میان این دو کشور سخت پیچیده است. به یاد بیاوریم که در سال ۱۶۱۲ میلادی لهستانیان مسکو را اشغال کرده و ولیعهدشان را بر تخت سلطنت روسیه نشاندند و تنها پس از کوتاه زمانی در پی قیام ملی روس ها، لهستانیان از پایتخت روسیه رانده شدند و دیگر بار، روس ها یک نزار خودی را بر تخت نشاندند. امروز در سالروز این رویداد، روز چهارم ماه نوامبر، به عنوان روز وحدت ملی در فدراسیون روسیه جشن گرفته می شود. این روز به جای روز هفتم ماه نوامبر، سالگرد پیروزی انقلاب سرخ، به عنوان روز ملی انتخاب شده است.

لهستان و ایران در سایه قدرت غدار دیگری نیز روزگار کرده اند: عثمانی. هر دو زخمین این همسایگی اند. از این رو دست یاری به سوی

یکدیگر گشودند. اتحادی هر چند ناپایدار از بازی روزگار میان این دو کشور - در دو سوی عثمانی - برگهایی از تاریخ را به خود سرگرم ساخته است.

لهستانیان و ایران در پی گشودن دری ست بر گستره پژوهش در پیشینه این روابط. برآیند حشر و نشری است روزانه - افزون بر یک دهه - با لهستان و لهستانیان. با این همه اما تنها گزارشی ست ساده و مشتى ست از خروار که بخشهایی از این نوشتار، بی شک خود در خور کتابی ست مستقل. نگارنده که در هر حال به نگارش و باز خوانی یادداشت های خود می پرداخت به هنگام سفر به لهستان بخشی از یادداشتها و فیش های مطالعاتی خود را از دست داد و کوشش بر ای باز جستن آن ره به مقصد نبرد. از این رو نگارنده بر آن است که در این نوبت از ذکر تمام منابع صرف نظر کند. باشد که در چاپ های بعد به هنگامی که نگارنده دیگر بار در زاد بوم خود بسر برد و باز جستن تمام منابع امکان پذیر باشد، فهرست آن منابع یکجا و با هم ارائه گردد.

لازم می دانم در این درآمد، نکته ای را متذکر شوم و آن ضبط و ثبت اسامی ست. در زبان فارسی شکل های گوناگون ضبط و ثبت اسامی خارجی، اصولاً یکی از مشکلات کار بررسی و پژوهش های تاریخی ست. این امر خواه به علت نارسایی نظام آوایی خط فارسی باشد یا نه، اما حقیقتی ست مسلم. در این نگارش سعی بر حفظ صورت های گوناگون یک نام در بازگفت های ارائه شده از دیگر متون است. تا امانتداری را رعایت کرده باشم. در نتیجه در متن حاضر بخشی از نام ها با صورت های گوناگون ارائه شده است. این امر نشان از بی دقتی نگارنده ندارد.

نکته دیگر، نگارنده کوشیده است تا حدا امکان تلفظ درست و نزدیک به خوانش لهستانی اسامی را در متن خود بکار برد. هر چند که در پاره ای از موارد موفق به این مهم نگشته است.

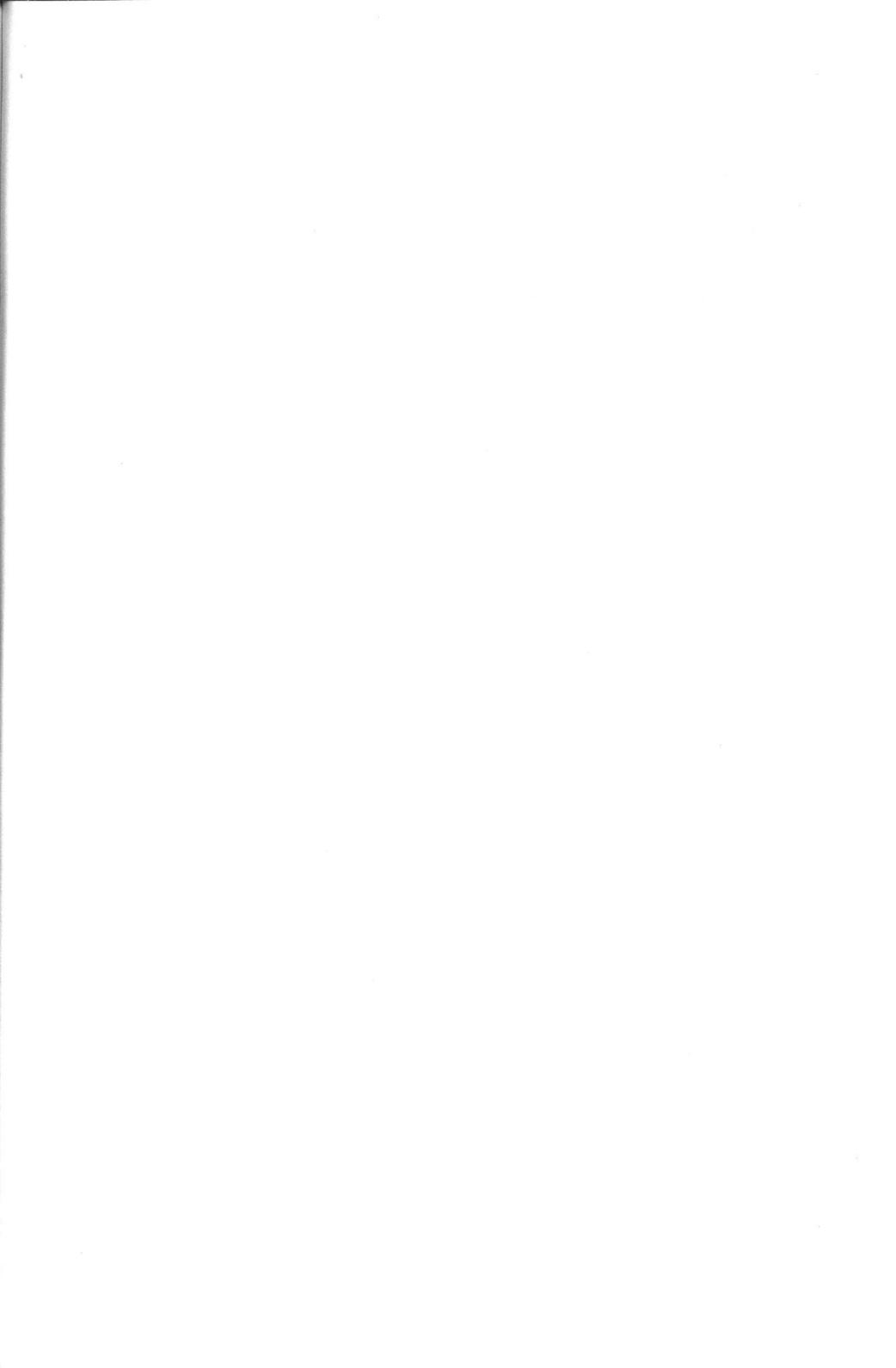
امروز در واپسین روزها از سال ۲۰۰۶ میلادی که در اتاق کوچکم در **ووج**، شهری در میانه لهستان، نگارش آخرین واژه این دفتر را به انجام رساندم شایسته است از دوست گرامی آقای **ویتولد اشمیدوفسکی** سفیر محترم جمهوری لهستان در ایران، که در راه نگارش این کتاب مرا بسیار یاری کرد، و از آقای **ویگانوفسکی**، وابسته فرهنگی و سرکار خانم **آتشگاهی** و همچنین پیشاپیش از دوست دیرینم **دکتر مارک اسموژینسکی** ایرانشناس و استاد دانشگاه **یاگلونیان** (کراکو) که قرار است بر این دفتر دیباچه ای بنگارد، سپاسگزار باشم. از همسر **پروانه حق مرادی** که رنجهای نگارش این دفتر را صبورانه تحمل کرد، نیز قدردانی می کنم.

سخن آخر: امید که این دفتر آغاز راهی باشد پر رهرو و بالنده. تا **عزیت** مطالعات اسلاویک در ایران به **عزیت** بدل گردد.

علیرضا دولتشاهی

ووج - یکشنبه ۱۰ دسامبر ۲۰۰۶ میلادی

۱۹ آذر ۱۳۸۵

یادداشت

امتیاز کتاب جناب آقای علی رضا دولتشاهی در این است که دست رسی به آنچه که در منابع و مأخذ مختلف به طور پراکنده وجود دارد و استخراجش همراه با سختی ست، آسان کرده است. او نخستین کسی است که در صدد این بر آمده که مسئله برخورد دوجانبه ایران و لهستان یا حتی بهتر است گفته شود میان ایرانی ها و لهستانی ها را در یک انگاره گسترده تاریخی ترسیم نماید.

کتاب آقای دولتشاهی سیر تحول برخورد این دو ملت را از ابتدا تا جریان غم انگیز آوارگان لهستانی در ایران در زمان جنگ دوم جهانی، در بر می گیرد. انگاره ای که نویسنده به منظور به ثمر رساندن کارش اختیار کرده است، به خواننده ایرانی این مجال را می دهد که بر ای خود ویژگی منحصر به فرد روابط ایران و لهستان را در مقایسه با دیگر ممالک اروپا از جمله انگلیس، ایتالیا و فرانسه مجسم نماید. خاص بودن این داد و ستد را عنوان کتاب - "لهستانیان و ایران" - که تأکیدی بر مردم لهستان و برخوردشان با ایران دارد، خلاصه می کند.

از دیرباز از سرزمین ایران اقوام زیادی گذشتند یا ماندند ولی همه آنها بلااستثنا از نواحی آسیا بوده اند. لهستانی ها تنها قوم فرنگی (اروپایی) به حساب می آمدند که نه به خاطر منافع خاص سیاسی و اعمال قدرت و... بلکه از روی نیاز در میان ایرانی ها سکنی یافته اند. لهستانی ها شاید تنها قوم فرنگی بودند که با تصویر ذهنی فرنگی های ثروتمند، نزد ایرانی ها هیچ سازگاری نداشتند.

سعی دولتشاهی در کتابش بر این است که چگونگی حضور لهستانی ها را در ابعاد مختلف زندگی ایرانی ها دنبال نماید.

بی تردید این کتاب بدون مساعدت و یاری سفارت جمهوری لهستان در تهران انتشار نمی یافت. از این طریق دست اندرکاران سیاست نظام حکومتی جدید لهستان می توانند دینی را که از سکوت سیاستمداران کمونیستی کشور لهستان بعد از جنگ دوم جهانی تا به تحولات اخیرش به وجود آمده است بپردازند.

جناب آقای علیرضا دولتشاهی ادعا ندارد کتابش تحقیق جامعی در این زمینه است، ولی سرنخ های جالبی را برای ادامه کار در متن خود به هم تنیده است.

دکتر مارک اسموژینسکی

ایرانشناس دانشگاه یاگلونین کراکف

۲۳/خرداد/۱۳۸۶

۲۰۰۷/۰۶/۱۳